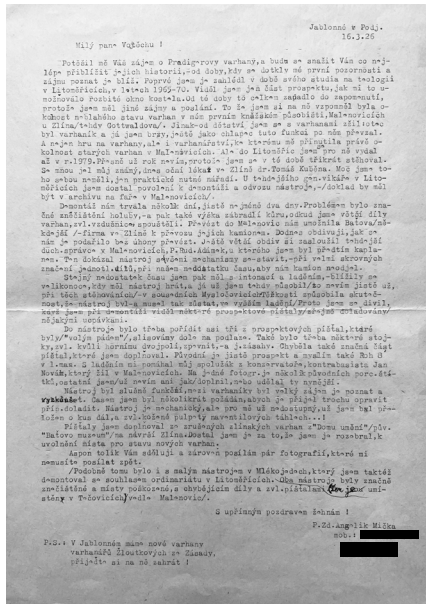

Varhany na kůru kostela Zvěstování Panny Marie v Litoměřicích – příběh nástroje a jeho záchranu

Bývalý jezuitský, později seminární kostel Zvěstování Panny Marie v Litoměřicích patří k významným sakrálním stavbám severních Čech. S jeho kůrem je spjata bohatá, i když dnes částečně zapomenutá varhanní tradice. V průběhu staletí se zde vystřídaly nejméně čtyři různé nástroje, které odrážely jak liturgické potřeby své doby, tak proměny samotného objektu. Nejstarším doloženým nástrojem byl pozitiv z roku 1651, pravděpodobně skromnější dispozice odpovídající tehdejší potřebám jezuitské koleje.

Významný posun nastal po vysvěcení kostela roku 1731. Již o pět let později zde jezuitský varhanář **Thomas Schwarz** vybudoval nové dvoumanuálové varhany o přibližně čtyřia-dvaceti rejstřících, umístěné na kamenném kůru. Šlo o reprezentativní nástroj odpovídající významu chrámu. Po zrušení jezuitského řádu roku 1773 byly tyto varhany přemístěny – nejprve roku 1787 do kostela sv. Kříže v Děčíně a později roku 1891 do Nabočan, kde jejich stopa postupně mizí. Kostel v Litoměřicích mezitím sloužil i světským účelům, mimo jiné jako sklad, a jeho hudební vybavení upadlo. V první polovině 19. století zde stály pouze menší, dnes bližze neznámé varhany. Zásadní obrat přinesl rok 1859, kdy byl dokončen nový nástroj varhanáře **Josefa Predigera z Albrechtic**. Tyto dvoumanuálové varhany s pedálem, vybavené třemi klínovými měchy, představovaly vrchol tehdejší varhanářské práce v regionu.

Byly zasazeny do monumentální pseudorománské skříně a vynikaly bohatou rejstříkovou skladbou i kvalitním řemeslným provedením. Charakteristickým prvkem byl samostatný hrací stůl a horní stroj (pozitiv) s vlastním prospektem. Nástroj byl po dlouhá desetiletí považován za jeden z nejkvalitnějších v širokém okolí. Po roce 1948 však kostel ztratil svou původní funkci a varhany začaly chátrat. Nedostatečná péče vedla k jejich postupné devastaci a ztrátě některých částí. V 70. letech 20. století stál nástroj na pokraji zániku. Zlom nastal kolem roku 1979, kdy byly varhany demontovány a převezeny do **Malenovic u Zlína**. Tato náročná akce probíhala v obtížných podmínkách a nástroj byl již tehdy nekompletní a silně poškozený. Přesto se díky iniciativě **P. Zdeňka Angelika Mičky** podařilo varhany zachránit a znovu uvést do provozu, byť za cenu dílčích úprav a doplnění chybějících částí z jiných nástrojů. Tento krok je dnes nutné vnímat především jako zásadní záchranný čin.

Můj zájem o tyto varhany začal právě u tohoto posledního nástroje, který kdysi zdobil litoměřický kůr. Pátrání po jeho osudu nebylo jednoduché. Obrátil jsem se na řadu institucí – Severočeskou galerii výtvarného umění, město Litoměřice, biskupství i **Národní památkový ústav v Ústí nad Labem**. Přesto se mi dlouho nedařilo získat ucelenější informace. Zásadní zlom přišel až s doporučením publikace *Varhany a varhanři Roudnicka a Litoměřicka* (T. Horák, 2013), kterou se mi podařilo získat díky ochotě knihovnic. Právě zde jsem poprvé narazil na jméno **P. Zdeňka Angelika Mičky**, klíčové osobnosti záchranu nástroje. Rozhodl jsem se jej kontaktovat. Odpověď přišla překvapivě brzy – dopis doplněný o cenné informace i fotografie, které zásadně prohloubily mé poznání. Dne **24. dubna 2026** jsem se vydal do **Malenovic u Zlína**, kde se varhany nacházejí dnes. Na místě jsem se setkal s místním farářem **Miroslavem Strnadem**, který mi umožnil nástroj prozkoumat. Varhany jsem nafotil, pořídil zvukové nahrávky a zaměřil jejich proporce, abych mohl jejich podobu znovu promítnout do prostoru litoměřického kůru. Během návštěvy jsem měl možnost vidět i další zajímavý nástroj – varhany z **Mlékojed u Litoměřic**, dnes umístěné v kostele **sv. Jakuba Staršího v Tečovicích**. I ty sem byly převezeny díky **P. Mičkovi**. Dnes jsou malenovické varhany svědkem někdejšího rozkvětu litoměřického kostela. Přestože se již pravděpodobně nikdy nevrátí na své původní místo, zůstávají cennou připomínkou jeho hudební i kulturní historie – a zároveň důkazem toho, že i v nepříznivých podmínkách může lidská iniciativa **zachránit významné dílo před zánikem**.

Vojtěch Nový

The organ in the choir of the Church of the Annunciation in Litoměřice – the story of the instrument and its preservation

The former Jesuit church, later a seminary church, dedicated to the **Annunciation of Our Lady** is one of the most significant religious buildings in northern Bohemia. Its choir loft is associated with a rich, although today partially forgotten, **organ tradition**. Over the centuries at least four different instruments have been installed here, reflecting both the liturgical needs of their time and the changes to the building itself. The earliest documented instrument was a positive organ from **1651**, which corresponded to the requirements of the Jesuit college at the time.

A significant change came after the church was consecrated in **1731**. Just five years later the Jesuit organ builder **Thomas Schwarz** installed a new two-manual organ with approximately twenty-four stops. Situated in the stone balcony, it was a magnificent instrument, as befitted the church's importance. After the dissolution of the Jesuit Order in **1773** the organ was **moved**, first in **1787** to the **Church of the Holy Cross in Děčín** and then in **1891** to **Nabočany**, where all traces of it have since been lost. Meanwhile the church in Litoměřice served secular purposes, even becoming a warehouse, and its musical equipment was neglected. **In the first half of the 19th century** only a small organ, about which little is known today, stood here. A major turning point came in **1859**, when a new instrument by the organ builder **Josef Prediger of Albrechtice** was completed. This two-manual organ with a pedalboard, equipped with three wedge-shaped bellows, represented the pinnacle of organ-building in the region at that time. It was housed in a monumental pseudo-Romanesque case and stood out for its rich stop composition and high-quality craftsmanship

A distinctive feature was the separate console and the upper section (positiv) with its own facade. For many decades the instrument was considered one of the finest in the wider area. After **1948**, however, the church lost its original function and the organ began to fall into disrepair. The lack of maintenance led to its gradual deterioration and the loss of some parts. A turning point came around **1979**, when the organ was dismantled and transported to **Malenovice near Zlín**. This demanding operation took place under difficult conditions, and by then the instrument was incomplete and severely damaged. Nevertheless, thanks to the initiative of **Father Zdeněk Angelik Mička**, the organ was saved and restored to working order, albeit at the expense of partial modifications and the addition of missing parts from other instruments. Today this step must be viewed primarily as an **essential act of preservation**.

My interest in these organs began with this very last instrument, which once graced the choir loft. Tracing its history was no easy task. I contacted a number of institutions – the North Bohemian Gallery of Fine Arts, the town of Litoměřice, the diocese, the **National Heritage Institute in Ústí nad Labem** – but for a long time I was unable to obtain any more comprehensive information. A major breakthrough only came with the recommendation of the book *Organs and Organ Builders of the Roudnice and Litoměřice Districts* (Tomáš Horák, 2013), which I managed to obtain thanks to the kindness of the librarians. Here I first came across the name of Father Zdeněk Angelik Mička, the key figure in the instrument's preservation. I decided to contact him. The reply came surprisingly soon – a letter accompanied by valuable information and photographs that significantly deepened my understanding. On **April 24, 2026**, I travelled to **Malenovice near Zlín**, where the organ is located today. There I met with the local pastor, **Miroslav Strnad**, who allowed me to examine the instrument. I photographed the organ, made audio recordings, and measured its dimensions so that I could recreate its outline in the Litoměřice choir loft. During my visit I also had an opportunity to see another interesting instrument – the organ from **Mlékojedy**, a small village near Litoměřice, that is now located in the Church of **St. James the Greater in Tečovice**. This organ was also moved there thanks to **Father Miček**. Today the Malenovice organ stands as a testament to the former glory of the church in Litoměřice. Although it will probably never be returned to its original location, it remains a valuable reminder of the church's musical and cultural history – and at the same time proof that even under adverse conditions, human initiative can **save a significant work from oblivion**.

Vojtěch Nový

